

Lausunto

11.02.2026

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Pidämme esityksen tavoitteita, kuten kotoutumisen nopeuttamista, kielenoppimisen vahvistamista ja työelämäyhteyksien lisäämistä, lähtökohtaisesti kannatettavina. On perusteltua, että kotoutumista kehitetään suuntaan, joka tukee aktiivista osallistumista yhteiskuntaan ja työelämään. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kuitenkin riittäviä ja toimivia palvelurakenteita sekä realistista käsitystä Suomeen muuttaneiden lähtökohdista ja kotoutumispoluista.

Kielitaito tukee työllistymistä ja työssä pysymistä, mutta työhön pääsy ei aina edellytä vahvaa kielitaitoa. Monille maahanmuuttaneille työ on keskeinen kielenoppimisen ympäristö, ja kielitaito kehittyy tehokkaimmin arjen ja työn yhteydessä. Kielenoppimista ei tule irrottaa työelämästä eikä rajata lyhyisiin ja yhdenmukaisiin koulutusjaksoihin.

Esityksessä korostuva tulospäätös yhessä rahoitusleikkausten kanssa heikentää kielikoulutuksen laatua ja saavutettavuutta. Kun palveluja supistetaan ja velvoitteita lisätään samanaikaisesti, kasvaa riski siitä, että erityisesti heikommassa asemassa olevat maahanmuuttaneet jäävät palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Kielikoulutuksen on oltava joustavasti yhdistettävissä työntekoon, yrittäjyyteen ja muuhun aktiiviseen toimintaan. Pelkästään työvoimakoulutukseen painottuva malli ei vastaa maahanmuuttaneiden moninaisiin tarpeisiin eikä tue riittävästi nopeaa työllistymistä ja työssä tapahtuvaa kielenoppimista. Myös yritykset kaipaavat kannusteita kielikoulutuksen järjestämiseen työpaikoilla. Liian usein kielen oppiminen ja työllistyminen ovat toisensa poissulkevia vastakkaisia valintoja. Esimerkiksi usean ukrainalaisen on pitänyt jättää työnsä tai olla ottamatta työpaikkaa vastaan osallistuakseen kotoutumiskoulutukseen asetetun määräajan sisällä. Nykyinen ehdotus kannustaa edelleen passiivisuuteen aktiivisen ja nopean työllistymisen sijaan, yrittäjyydestä puhumattakaan.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esitykseen sisältyvät merkittävät säästöt kotoutumisen edistämisen rahoitukseen herättävät huolen uudistuksen vaikuttavuudesta. Lyhyen aikavälin säästöt voivat johtaa pidemmän aikavälin

kustannusten kasvuun, jos kotoutuminen viivästyy, työllistyminen vaikeutuu ja syrjäytymisen riskit lisääntyvät.

Erityisen tärkeää on turvata rahoitus niille toimenpiteille, jotka tukevat pysyvää kiinnittymistä työelämään. Näitä ovat työelämävalmennus ja laadukas kielikoulutus yhdessä, monikielinen ja yksilöllinen ohjaus, osaamisen tunnistaminen, mentorointi ja työnantajayhteistyö. Vaikuttavuuden seurannassa tulisi huomioida kestävä työllistyminen ja osallisuus, ei ainoastaan nopeat siirtymät tai lyhyen aikavälin tulokset.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Kohtaamme sekä korkeasti koulutettuja osaajia, jotka eivät saa osaamistaan vastaavaa työtä ja pääse luomaan ammatillisia verkostoja että henkilöitä, joiden koulutustausta, luku- ja kirjoitustaito, digitaidot, terveydentila tai elämäntilanne edellyttävät pidempikestoista ja yksilöllistä tukea. Kotoutujien moninaisuus on tunnistettava lainsäädännössä nykyistä selkeämmin.

Velvollisuuksien ja seuraamusten korostaminen ilman varmistusta palvelujen saatavuudesta ja laadusta ei ole tasapainoinen ratkaisu. Kotoutuminen ei ole yksinomaan yksilön motivaatiosta riippuva prosessi, vaan ratkaisevassa asemassa ovat rakenteet, kuten palvelujen saavutettavuus ja joustavuus eri elämäntilanteissa, ohjauksen laatu, mahdollisuus harjoitella kieltä vuorovaikutuksessa sekä työelämän kyky tunnistaa osaamista ja tarjota realistisia sisäänpääsyn polkuja. Velvoitteiden lisääminen ei nopeuta kielenoppimista tai työllistymistä, jos tosiasialliset osallistumismahdollisuudet ovat heikot.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Kotoutumisen alkuvaihe on ratkaiseva koko kotoutumispolun kannalta. Palveluprosessien sujuvoittaminen on kannatettavaa, mutta muutoksissa on huolehdittava siitä, että yksilöllinen palvelutarpeen arviointi säilyy riittävän perusteellisena. Alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan laadulla on merkittävä vaikutus siihen, ohjautuuko henkilö tarkoituksenmukaisille poluille vai jääkö hän palvelujärjestelmän ulkopuolelle.

Erityisesti työelämälähtöisten ratkaisujen edistäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä työnantajien, kuntien, oppilaitosten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Palveluprosessien tulee mahdollistaa rinnakkaiset polut työn, kielenoppimisen ja muun kotoutumista tukevan toiminnan välillä. Tämänhetkinen kotoutumismalli ei sitä mahdollista.

Muut huomiot

Phoenix ry / Startup Refugees on voittoa tavoittelematon asiantuntijaorganisaatio, joka edistää Suomeen muuttaneiden työllistymistä, yrittäjyyttä ja osallisuutta tiiviissä yhteistyössä työnantajien, kuntien, oppilaitosten ja viranomaisten kanssa. Toimintamme perustuu käytännön kokemukseen työelämälähtöisestä kotoutumisesta ja siitä, millaiset ratkaisut tukevat vaikuttavaa ja yhdenvertaista kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Esityksen tavoitteet ovat oikeansuuntaisia, mutta kokonaisuutta tulee täsmentää, jotta kotoutumisen edellytykset eivät tosiasiallisesti heikkene. Kotoutumiskoulutuksen saatavuus ja laatu on varmistettava ennen velvoitteiden ja seuraamusten kiristämistä. Kielikoulutuksen ja työelämän yhdistämiseen on mahdollistettava joustavat, monituottajamalliin perustuvat ratkaisut. Kotoutujien erilaiset lähtökohdat on huomioitava yksilöllisellä harkinnalla ja riittävällä tuella. Rahoituksen muutoksia ja säästöjä on arvioitava suhteessa pitkän aikavälin vaikutuksiin sekä yhdenvertaisuuteen koko maassa.

Kotoutumisen onnistuminen on koko suomalaisen yhteiskunnan etu. Lainsäädännön tulee tukea kotoutumista kokonaisvaltaisena prosessina, joka mahdollistaa oppimisen, osallisuuden ja kestävän työllistymisen erilaisista lähtökohdista Suomeen muuttaneille.

Manai Aicha
Phoenix ry / Startup Refugees